

3) Ramon Llull: *Arbre de filosofia d'amor*

Tenim a les mans una edició actualitzada al català contemporani d'una de les obres lul·lianes més interessants, l'*Arbre de filosofia d'amor*. El seu traductor-curador té experiència amb operacions d'aquesta mena; ha publicat versions com aquesta de textos lul·lians des de fa més d'un lustre. Versions de la *Doctrina pueril* (2016), dels *Llibre dels mil proverbis. Llibre de la primera i la segona intenció* (2016), i del *Llibre de contemplació en Déu* (2017, en set volums), en edició particular d'Amazon i sota el nom editorial de Publicacions Illa sobre Mar (adquiribles en aquesta plataforma). L'any 2004 Gelabert havia publicat també una traducció contemporània del *Llibre d'amic e amat* (El Gall Editor). Estem davant d'algú amb experiència traslladant la llengua de Llull als lectors contemporanis, algú que ha dedicat una pila d'hores a llegir i comprendre algunes de les obres de més envergadura de Llull. Un procediment com aquest aviat és dit, però val la pena fer-hi el reconeixement que es mereix.

Aquest no és un exercici acadèmic, ni el resultat d'una edició amb els criteris textuais que s'esperen en projectes amb objectius ambiciosos com aquest; sí que és, en canvi, fruit d'una lectura implicada i comprensiva, i com a resultat no desmereix gens el seu propòsit. El lector no hi troba els criteris imprescindibles en un projecte d'edició i estudi filològics, però en canvi hi troba un treball genuí i original amb resultats valuosos. Les versions són vàlides i segueixen de prop el text lul·lià, l'acosten a la llengua estàndard contemporània sense intervencions injustificables. El cas de l'*AFA* parteix de l'edició catalana de Gret Schib (Barcino, 1980), i compleix aquest objectiu per bé que no hi hagi cap nota justificativa dels criteris que s'adopten. Hi ha, en canvi, mostres d'aquest treball de lectura exitós del seu curador, una introducció del text (pp. 9-15) que presenta el text amb eficiència i que explica amb molt d'encert alguns conceptes lul·lians. Introdueix, per exemple, la dialèctica i la complementarietat entre ciència i amància, que justifica el motiu ficcional de la seva escriptura, i se n'explica l'estructura i els continguts seguint l'exposició que en fa Llull mateix. Segueix aquesta introducció el text actualitzat, fidel formalment a l'edició de Schib, i un glossari dels termes lul·lians més foscos que apareixen en aquesta obra (pp. 195-197, elaborat partint del *Nou glossari general lul·lià*), sobretot els relacionats amb els correlatius, les dignitats i els predicats relatius, i l'amància.

La lectura que el curador ha destil·lat del seu exercici de trasllat lingüístic és notable, i en aquest punt cal remetre també a l'assaig en forma de volum que acompanya la versió de 2017 del *Llibre de contemplació en Déu*, que és *L'alegria inaudita: reflexions sobre el Llibre de contemplació en Déu* (Publicacions Illa sobre Mar, 2018), on el traductor, ara amb el paper d'assagista,

explica els continguts més centrals del primer gran projecte llibresc de Llull. Vegem, però, un fragment de la introducció que ens ocupa:

Per a Llull, Déu no és un Déu ociós, que estigui, per dir-ho així, mans aplegades, sinó que és acte pur, és a dir, infinitament i eternament és pura acció en si mateix. Aquest dinamisme en el seu interior és el que nosaltres coneixem com la Trinitat, mentre que de cara a l'exterior és això que veiem contínuament sense veure'l a despit que en diguem el món. Per a Llull el món és veure literalment Déu en el seu obrar, ja que el món només és el producte natural de l'essència de l'ésser diví. Però cal matisat que Déu no és el món: en Déu l'acte és pur i perfecte, sense cap límit i etern, mentre que el món, això és, en l'ésser humà els actes sempre són relatius als predicats i, per tant, estan limitats al temps, la quantitat i l'espai. Així, tot en el món està en acte o en potència. La potència representa el moment en què les propietats d'un ens, tot i existir i estar-hi presents, no es desenvolupen o no es fan efectives: en canvi, l'acte designa l'estat en què les propietats són actives. (pp. 13-14)

L'Arbre de filosofia d'amor és un text en què comprendre aquest plantejament ontològic, que deriva en la teoria dels correlatius, és essencial. L'obra gira entorn de l'exposició de l'amància, això és l'aplicació de l'Art sobre l'amor com a fi per al qual ha estat creat l'ésser humà. Aquesta exposició pren imatge en la metàfora de l'*amic* i l'*amat*, que explica al seu torn la relació contemplativa i amorosa entre l'home devot i Déu. Tant pel sistema de l'amància com per la dinàmica interna de la relació amativa de tots dos personatges és vital comprendre l'aspecte trinitari que sustenta la realitat.

Un treball com aquest planteja la idoneïtat de projectar versions contemporànies, reescriptures, antologies i altres productes de divulgació varis dels clàssics medievals catalans. No és en va dir-ho; els editors i gestors que s'encarreguen de dinamitzar els clàssics s'enfronten sovint a trobar l'equilibri entre les necessitats del mercat i l'obtenció de beneficis amb la responsabilitat de transmetre amb rigor i atractiu uns textos prou allunyats com perquè el lector no especialitzat no s'avesi a llegir-los. Això és un debat generacional i amb fórmules canviants que semblen caducar ràpidament tenint en compte els esforços que s'hi dediquen i els èxits efímers o puntuals que s'hi obtenen, i revelen, en el fons, problemes estructurals de públic lector i precarietat dels recursos destinats al patrimoni que poc tenen a veure amb els clàssics. Aquest cas és revelador: és una empresa personal del seu curador que fa evident com ell considera que efectivament és necessari oferir versions actualitzades de Llull. Ara bé, les edicions són particulars; difícilment una editorial podrà i voldrà assumir un projecte com aquest per un autor que és força inaccessible en la majoria de la seves obres per al públic contemporani (a banda del *Llibre d'amic e amat* o el *Llibres de les bèsties* i pocs més, que ja s'exploten com es

pot), i amb una llengua que és prou comprensible per als lectors que s'hi introdueixen (la complexitat de Llull és en els continguts especialitzats i l'exposició dilatada, no la distància de la llengua antiga). Tanmateix, l'edició existeix, té molts encerts, i això no és més que un èxit a l'abast del públic general.

Arnau Vives

7) Ramon Llull, *Llibre de contemplació en Déu*. Volum II. Llibre III (1)

La publicació de l'edició crítica del monumental *Llibre de contemplació en Déu* de Ramon Llull dins la sèrie Nova Edició de les Obres de Ramon Llull, prevista en sis toms, va avançant a poc a poc però sense pausa. Es tracta, com és sabut, de la primera edició que té en compte tota la tradició manuscrita catalana i també la primera que pren com a base el testimoni més antic que es conserva del text català (Milà, Biblioteca Ambrosiana, A 268 inf. i D 549 inf. = A), acabat de copiar per Guillem Pagès el 1280 i testimoni *princeps* de la primera versió de l'obra.

Fins ara s'han publicat dos toms d'aquesta edició, en els quals ha treballat l'equip format per Antoni I. Alomar, Aina Sitjes, Montserrat Lluch i Albert Soler (director de la NEORL). El primer tom, publicat en plena commemoració de l'Any Llull (NEORL XIV, 2015) i ja ressenyat en aquesta revista (*SL* 57, p. 162-164), conté l'edició de tot el volum I de l'obra (llibres I i II, capítols 1-102) i inclou també una introducció que fa de pòrtic general d'aquesta edició i la *recensio* corresponent al text del volum I, en la qual s'aporta informació rellevant sobre les dues versions catalanes del text i s'identifiquen les relacions existents entre els set testimonis catalans medievals que transmeten aquesta part (*AB* i *SCDVE*). Cinc anys després d'aquesta primera entrega, ha aparegut el segon tom (NEORL XVII, 2020), que conté l'edició d'una part del volum II del *Llibre de contemplació* (llibre III, capítols 103-168). A causa de l'extensió d'aquest llibre III (format pels capítols 103-226), els editors han optat per fer la mateixa partició que podem trobar a l'edició de les ORL i publicar en un tom els capítols corresponents a les cinc distincions dedicades als sentits sensuais i a la distinció dedicada a la cogitació (un sentit espiritual) i, en el proper tom, la resta de distincions dedicades als sentits espirituals, formades per capítols força més llargs.

Aquest segon tom de l'edició recull, doncs, els celebrats capítols sobre els oficis que formen part de la distinció de la vista. En el marc de l'oposició entre sensualitat i intel·lectualitat i entre primera i segona intenció que determina el conjunt de l'obra (i que en aquest llibre III Llull focalitza des del punt de vista de l'ésser humà i del caràcter exemplar de la creació), el sentit de la vista permet a l'autor de fer un recorregut per la societat del seu temps